

UiO : Universitetet i Oslo

Hvor relevant er statsvitenskapsfaget? Hva er dets forhold til andre samfunnsfag?

Arild Underdal,
Statsviterkonferansen, 19.04.2012

Avgrensning

- ❑ Jeg behandler det første spørsmålet (relevans) som *overordnet*, og ser forholdet til andre fag *i det perspektivet*
 - Spørsmålet blir altså: Hvis «relevans» er et viktig mål, hvordan bør vi forholde oss til andre samfunnsfag for å nå det målet?

- ❑ Jeg foretar ingen gjennomgang fag for fag, men nøyer meg med generell argumentasjon støttet opp med et fåtall utvalgte illustrasjoner

Hovedpunkter

- Spørsmålet om «relevans» fordrer nærmere spesifikasjon
 - «Relevans» for *hvem?* For *hva?*
 - Uansett spesifikasjon, er «brukerne» selv de nærmeste til å besvare spørsmålet

- Statsvitenskapens bruksverdi som kompetanse for yrkesutøvelse vil variere med arbeidsoppgavenes karakter og «brukerens» bakgrunn

- «Relevans» forutsetter «kvalitet» målt ut fra tradisjonelle akademiske kriterier, men *også noe mer*
 - Utfordring fra kritikere: «Political science needs to develop a design arm»
(Gerry Stokes, *European Political Science*, 9(2010):S80)

- Statsvitenskapens bruksverdi som grunnlag for yrkesutøvelse øker når den inngår i *positivt samspill med* andre fag
 - Dette gjelder både nære «nabodisipliner» og – for noen oppgaver – også naturvitenskapelige, teknologiske eller medisinske fag

Den avhengige variabel: Relevans for *hvem* og for *hva?* (1)

- Nivå 1: Statsvitenskap som bidrag til *allmenndannelse*
 - Støtte for den interesserte samfunnsborger til å orientere seg i samtiden (forstå, fortolke) og til å forholde seg til og delta i politisk virksomhet
 - I form av *generelle tolkningsrammer* (eksempelvis en elementær forståelse av en demokratisk styreform) og/eller *brokker av mer spesifikk kunnskap* (eksempelvis om valgordninger)
 - Fagimpulser slik de formidles i skolen og gjennom media og ulike typer nettverk (yrke, privat)
 - Disse bidragenes betydning er vanskelig å måle, men gode argumenter kan gis for å ta oppgaven alvorlig
 - “Students completing an introductory course on American government, or political science more generally, will not learn that they play an essential role in sustaining democracy.” [...] “We owe an obligation to the next generation to carry forward the best of our knowledge about how individuals solve the multiplicity of social dilemmas – large and small – that they face.”
 - Elinor Ostrom, i sin tiltredelsestale som president for American Political Science Association (APSR, vol. 92, no. 1, p. 18)

Den avhengige variabel: Relevans for *hvem* og for *hva?* (2)

- Nivå 2: Statsvitenskap som grunnlag for *spesialisert yrkesutøvelse* ("profesjonsfag")
 - Her blir det spørsmål om fagets *bruksverdi* som fundament, veiviser og verktøykasse for *bestemte arbeidsoppgaver*
 - Vi har få systematiske, norske forsøk på å *måle* fagets bruksverdi
 - Men enkelte undersøkelser foreligger og gir noen interessante resultater...

Andel arbeidsgiverrespondenter som 'svært gjerne' ansetter SV-kandidater (i %)

[roar.hind@tns-gallup.no / oppdrag 586048]

Fag	Industri	Statlig forvaltning	Forvaltn. komm./fylke	Medie - forlag	Interesse-org.	Totalt
Samfunns-økonomi	11	31	29	29	27	24
Statsvitenskap	4	26	23	37	25	19
Psykologi	8	18	23	10	21	16
Sosiologi	4	10	16	18	15	11
Sosial-antropologi	2	4	7	14	12	9

Kandidatenes egne vurderinger av kvalifikasjoner (UiO-STV, 2005)

- Utdanningen gir (meget) gode *akademiske* kvalifikasjoner
 - Innhente og bearbeide kompleks informasjon **.91**
 - Evne til analytisk tenkning **.87**
 - God forståelse av fagets teorigrunnlag **.86**

- Men den gir et (langt) svakere utgangspunkt når det gjelder kvalifikasjoner for enkelte typer *operativ* virksomhet
 - Trening i muntlig fremstilling **.30**
 - Grunnlag for å jobbe profesjonelt **.56**

- Utbredt ønske om mer trening i *praktisk faganvendelse* **89–1** (%)**

Den *avhengige* variabel: Relevans for *hvem* og for *hva?* (3)

- Nivå 2: Statsvitenskap som grunnlag for *spesialisert yrkesutøvelse* ("profesjonsfag")
 - Fagets bruksverdi varierer avhengig av *arbeidsoppgavenes karakter*
 - Faget i stort gir trolig et bedre grunnlag for *situasjonsbeskrivelse* og *problemdiagnose* enn for løsningsutforming
 - Arbeidsgivere gir uttrykk *moderat* entusiasme over bidrag som
 - » God virksomhetsforståelse .66
 - » Tenke resultatorientert .64

Den *avhengige* variabel: Relevans for *hvem* og for *hva?* (4)

- Nivå 2: Statsvitenskap som grunnlag for *spesialisert yrkesutøvelse* ("profesjonsfag")
 - Fagets bruksverdi avhenger også av utdanningens innretning
 - De fleste utdanningstilbud synes å bli oppfattet som mer nyttig for arbeidsoppgaver som *ligner på forskning* (utredning, evaluering m.m.) enn som forberedelse for egen innsats i styring, ledelse og administrasjon
 - Fagets bidrag sees trolig – også av statsvitere selv – som *mindre distinkt* enn for nærliggende fag som jus og økonomi
 - Utenom forsknings- og utdanningsvirksomhet er det få oppgaver statsvitere har *monopol* på

Hva kan universiteter og høyskoler gjøre for å øke fagets «bruksverdi»?

- Kritikere (som Stephen M. Walt og Gerry Stoker) ser to hovedutfordringer:
 - Institusjonelle skranker og utbredte motforestillinger i fagfellesskapet selv
 - Formelle og uformelle insentivsystemer samt rotfestede forestillinger om universitetets og forskningens overordnede formål prioriterer «bruksverdi» lavt
 - «...political science lacks a design arm and as a result is deficient in the intellectual foundations needed to proffer solutions to political problems» (Stokes, 2010:S72)

Hvilke «intellectual foundations» er det tale om?

- **Først:** Forskningsbasert kunnskap og forståelse er slett ikke den eneste verdifulle form for kompetanse i politikk, forvaltning, næringsliv og annen virksomhet statsvitene gjerne søker til
 - Undervurder ikke *praksisgenerert* kompetanse (kunnskap, ferdigheter)!
 - «Profesjonsutdanninger» nyttiggjør seg slik kompetanse

- Det *forskningsbaserte* fundamentet – som er universitetenes viktigste bidrag – består, grovt forenklet, av
 - Analytisk verktøy (begreper, modeller, metoder)
 - Empirisk kunnskap
 - Teoretisk forståelse

- For alle disse komponentene vil bruksverdi avhengige av *kvalitet* målt med ordinære «akademiske» krav

Hva mer?

”A design arm” (1)

- Kunnskap og analytisk/metodisk verktøy som ”praktikere” kan ha nytte av i arbeid med å stille ”**problemdiagnose**” og gi råd om løsninger (**”løsningsutforming”**)
 - Viktige arbeidsfelter vil være utforming av politiske og administrative institusjoner, valg og utforming av virkemidler for å nå bestemte mål (**”policydesign”**), og valg/utforming av strategi (for ledelse eller annen politisk/administrativ virksomhet)

Hva mer?

”A design arm” (2)

- Statsvitenskapens ”design arm” kan utnytte empirisk kunnskap og logiske resonnementer om *mønstre/sammenhenger* samt innsikt i *mekanismene* bak slike mønstre til å si noe om bl.a.
 - Sannsynlig fremtid (hvilke politiske *utfordringer* bør vi forberede oss på?)
 - Det politiske mulighetsrom (*sannsynlige utfall* av politiske prosesser)
 - Hvordan en bestemt *policy* (bestemte virkemidler) kan forventes å *virke* (i en bestemt sammenheng)
 - Hvordan en bestemt *institusjonell reformer* kan forventes å *virke* (i en bestemt sammenheng)

Hva mer?

”A design arm” (3)

- ❑ Ingen av disse oppgavene er en *mono-disiplinær* øvelse
- ❑ En viktig utfordring er å gjøre god bruk av relevant kunnskap og innsikt fra *andre* disipliner
 - Løsningen vil ofte ligge vel så mye i godt lagarbeid som i faglig bredde i utdanningen av den enkelte deltaker
 - Men oppgaven fordrer en tilstrekkelig bred faglig orientering til å kunne *delta effektivt i tverrfaglig kommunikasjon og samarbeid*

Prediksjon

- Utnytte empirisk kunnskap om sammenhenger/mønstre og innsikt i mekanismene bak disse mønstrene til å si noe om sannsynlig fremtid
 - Eksempelvis endringer i velgeroppslutning, forekomst av borgerkriger, hovedlinjer i utviklingen av EU som politisk system

- En faglig velfundert prediksjon bygger på
 - En gyldig og tilstrekkelig godt spesifisert **modell** av det objektet (systemet, institusjonen, prosessen...) vi uttaler oss om
 - En modell er en forenklet representasjon av et objekt

 - Gyldige og pålitelige **data** (prognoser) for de uavhengige (og eventuelle mellomliggende) variablene som inngår i modellen

Et eksempel

- Et godt eksempel på denne type modellbasert prediksjon:
Håvard Hegre et al., *Predicting the Future of Civil War*
 - Prediksjonens form: Utsagn om sannsynlighet (lav – høy risiko), med vekt på endringstendenser over tid
 - Mange vil trolig finne denne typen prediksjoner *vanskelig å bruke* som grunnlag for *konkrete enkeltbeslutninger*
 - Men formen er ikke ulik den vi vil finne i flere naturvitenskapelige risikoanalyser
- I modellen inngår viktige kunnskapselementer fra bl.a. demografi, økonomi og kulturfag

Prediksjon: Nøkternt ambisjonsnivå!

- Vanskelighetsgraden vil variere med bl.a.
 - Kravet til *spesifikasjon* og *presisjon* i prediksjonen
 - *Trendprediksjon* versus *punktprediksjon*
 - Egenskaper ved det *objektet* prediksjonen gjelder og ved *vår forståelse* av dette objektet
 - *Kvaliteten* på tilgjengelige prognoser for de uavhengige variablene som inngår i modellene
 - Disse prognosene består ofte i bidrag fra andre fag

Prediksjon: Men vi bør likevel prøve!

- Modellbasert prediksjon stiller oss på krevende prøver som vi kan lære mye av
 - Krav til *helhetlig* forståelse av ”årsakskomplekser” (betingede effekter, andre typer samspill)
 - I utdanningen får studentene mer trening i å *isolere* effekter
 - Krav til forståelse av *prosessers dynamikk*
 - Viktige tilbakeføringsmekanismer (som kan generere bl.a. momentum så vel som ”cascading collapse”)
 - Kan kreve trening i andre typer analyse (eksempelvis *agentbasert modellering*)
 - Krav til kunnskap om terskelverdier (”tipping points”)

Det politiske mulighetsrommet (1)

- Statsvitenskapelig kunnskap og analytisk verktøy kan brukes til å si noe om den sannsynlige skjebnen til ulike (policy)opsjoner i en bestemt politisk prosess
 - Beslektet variant: Hvor store politiske omkostninger må vi forvente hvis vi går inn for et bestemt alternativ?
- Det politiske mulighetsrommet består av opsjoner som kan (a) bli vedtatt (gitt den institusjonelle rammen), og (b) bli effektivt iverksatt
- **NB!** Politisk realiserbarhet er ikke et mål i seg selv. Poenget med denne typen analyse er å finne ut hvilke opsjoner – *blant de som tilfredsstillter andre substansielle krav* (som for eksempel mål om økologisk bærekraft og kostnadseffektivitet) – som *også lar seg realisere*

Det politiske mulighetsrommet (2)

- Denne typen analyse vil – i essens – bestå i å føre alternative opsjoner inn i en modell av det politiske systemet (de politiske prosessene) og se hva som kommer ut i den andre enden

- Denne modellen må gi et fortettet uttrykk for eksisterende kunnskap om minst tre hovedelementer og om samspillet mellom dem
 - Den institusjonelle rammen

 - Aktørenes preferanser og oppfatninger

 - Fordelingen av relevante politiske ressurser (makt)
 - Mer presist: Fordelingen av makt over konfigurasjonen av preferanser/oppfatninger

Et lite eksempel

- Problemstilling: Hvilke forebyggende klimapolitiske tiltak vil være politisk realiserbare gjennom internasjonale beslutningsprosesser?
 - CICEP: Strategic Challenges in International Climate and Energy Policy

- Fremgangsmåte: Føre alternative tiltak inn i en modell av de aktuelle beslutningsprosessene og se hvilke som ”overlever”

- Igjen bygger den statsvitenskapelige analysen på kunnskapselementer fra andre fag
 - Naturvitenskap (om det globale klimasystemet)
 - Teknologi (om tilgjengelige teknologiske opsjoner)
 - Økonomi (analyse av, bl.a., kostnadseffektivitet)
 - Jus (bl.a. om de rettslige begrensningene som ligger i dagens WTO)

”A design arm”: Implikasjoner for utdanningen?

- Ja – den viktigste er trolig at *undervisning om* bør suppleres med *trening i*
 - Reflektert bruk av fagets kunnskapsbaser og analytisk/metodisk verktøy for formål som prediksjon og vurdering av alternative opsjoner
 - Institusjonsutforming
 - Policyanalyse
 - Strategi (valgkamp, ledelse m.m.)
 - Konstruktivt samarbeid med medarbeidere med en annen fagbakgrunn
 - Et mulig eksempel: *NTNU – eksperter i team*